

Actieplan Kinderen van arbeidsmigranten verdienen een toekomst

Caroline Verduin
D66 Den Haag

Actieplan: Kinderen van arbeidsmigranten verdienen een toekomst

In de lokale en landelijke politiek wordt steeds vaker gesproken over de kwetsbare positie waar arbeidsmigranten in leven. Over arbeidsmigranten die met zijn tienden in een klein huis wonen en de hoofdprijs betalen voor een matras in een gedeeld appartement, zonder privacy. Over arbeidsmigranten die op straat belanden omdat bij het beëindigen van het werkcontract, ook het huurcontract wordt opgezegd. En over de overlast die door omwonenden in de wijken wordt ervaren. Maar een belangrijke groep wordt stelselmatig vergeten, terwijl ze misschien wel het meest kwetsbaar van allemaal zijn: de kinderen van arbeidsmigranten.

In Nederland verblijven inmiddels 50.000 kinderen van arbeidsmigranten, waarvan er veel in een kwetsbare positie leven. In Den Haag zijn er bijna 6000 kwetsbare kinderen van arbeidsmigranten¹, de grootste groep van alle Nederlandse gemeentes.

Er kunnen schrijnende situaties ontstaan, zoals kinderen die een uur voordat de school opent al op het schoolplein staan, omdat de ouders al vroeg naar het werk moeten. Of kinderen die opeens verdwijnen uit het klaslokaal voor maanden of jaren en opeens weer op komen dagen of helemaal verdwijnen. Vaak omdat de ouders toch terug wilden naar het land van herkomst of (tijdelijk) werk hebben gevonden in een ander land of andere gemeente. Wanneer ouders met een kind opnieuw aankloppen voor onderwijs worden de scholen met een dilemma geconfronteerd: ze moeten namelijk vaak weer opnieuw beginnen met het geven van onderwijs aan het kind, terwijl de leraren al overbelast zijn door het lerarentekort en de leerachterstand van het kind alleen maar groter is geworden.

¹ Rijksoverheid [Bijna 50.000 kinderen van arbeidsmigranten in kwetsbare positie | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#) Zie figuur op p.23 van het rapport

Een recent onderzoek door Risbo en Haagse Hogeschool² naar de positie van kinderen van arbeidsmigranten in een gemeente als Den Haag toont de achterliggende oorzaken van de kwetsbaarheid van deze groep en het geeft nuttige aanbevelingen voor gemeenten als Den Haag. In vergelijking met leeftijdgenoten krijgen de kinderen van arbeidsmigranten lagere schooladviezen, hebben ze een lager schoolniveau en verlaten ze eerder school vroegtijdig.

D66 Den Haag wil dat de gemeente Den Haag meer gaat focussen op deze groep. Want alle kinderen in Den Haag verdienen een goede toekomst. We moeten de talenten van deze kinderen koesteren en voorkomen dat hun problemen alleen maar erger worden. Als we dat niet doen verliezen we een hele generatie met jonge volwassenen.

Voorstellen

1. **Maak de drempel voor het leren van de Nederlandse taal zo laag mogelijk.**

In elk gesprek over arbeidsmigratie komt het steeds weer terug: de belangrijkste sleutel tot succes is kennis van de Nederlandse taal. Door de Nederlandse taal te spreken wordt de positie op de arbeids- en woningmarkt versterkt en het biedt meer inzicht in de rechten en plichten die arbeidsmigranten hebben. Als ouders door kennis van de Nederlandse taal hun eigen positie verbeteren, verbeteren ze gelijk de positie van hun kinderen. Uit onderzoek van Het Kenniscentrum Arbeidsmigranten³ blijkt dat 83% van de arbeidsmigranten in Nederland hun Nederlandse taalvaardigheid willen vergroten, maar tegen obstakels aanlopen zoals de kosten voor een taalcursus of een gebrek aan tijd.

- Stem de taalcursussen beter af op de werksituatie van arbeidsmigranten (lange werkdagen).

² Kwetsbaarheid en veerkracht Een verkennend onderzoek naar de positie van kinderen van EU-arbeidsmigranten in zeven gemeenten [rapport-kwetsbaarheid-en-veerkracht \(dehaagsehogeschool.nl\)](https://dehaagsehogeschool.nl/rapport-kwetsbaarheid-en-veerkracht)

³ De Nederlandse taalvaardigheid onder arbeidsmigranten De resultaten van het 6e arbeidsmigrantenpanel. Oktober 2023. [Onderzoek: Meer aandacht nodig voor ondersteuning bij het leren van de Nederlandse taal - Het Kenniscentrum Arbeidsmigranten](https://www.kenniscentrum.nl/onderzoek/ondersteuning-bij-het-leren-van-de-nederlandse-taal)

- Benadruk met klem de verantwoordelijkheid van werkgevers voor het welzijn en de ontwikkeling van hun werknemers op het gebied van taallessen onder werktijd of aansluitend aan de werkdag.
- Maak beter en meer gebruik van taallessen bij buurthuizen, scholen en andere locaties waar arbeidsmigranten al komen. Het liefst op dagen en tijdstippen die passen bij hun werkritme, zoals in de avonden en de weekenden. Denk hierbij ook aan het intensiveren van samenwerking tussen organisaties die taallessen aanbieden en Poolse of Bulgaarse scholen in Den Haag, zodat ouders de Nederlandse taal leren, terwijl hun kinderen de Poolse of Bulgaarse taal perfectioneren.
- Laat lesstof van taallessen voor arbeidsmigranten inspelen op de situatie van arbeidsmigranten, zo praktisch mogelijk en gericht op gespreksvaardigheden en niet in een te klassikale setting. Een deel van de arbeidsmigranten is laaggeletterd in de eigen taal of heeft de schoolcarrière al op vroege leeftijd beëindigd.

2. Maak gebruik van (oud-)ervaringsdeskundigen

Hoe is het om als kind naar school te gaan en te wonen in een land dat niet het geboorteland is van je ouders? Voor velen is inbeeldingsvermogen nodig, voor anderen is het een levenservaring. Onderzoeksbureau Pharos⁴ adviseerde in oktober 2023 het volgende: gemeenten, (geboorte)zorg- en onderwijsprofessionals om te bouwen aan een netwerk van ervaringsdeskundige arbeidsmigranten/sleutelpersonen met wie ze kunnen samenwerken en door wie ze zich kunnen laten voeden en adviseren.

- Maak hierbij gebruik van ervaringsdeskundigen bij vormgeving van beleid en ondersteuning. Bijvoorbeeld met een klankbordgroep waar beleidsambtenaren, scholen en welzijnswerkers mee in gesprek kunnen.
- Benut de ervaringen van de eerdere groep kinderen van gastarbeiders, zoals de tweede generatie Marokkaans- en Turks-Nederlandse Hagenaars. Zij hebben in hun jeugd al moeten tolken voor hun ouders bij bijvoorbeeld schoolrapport-gesprekken. Zij hebben zelf hun weg moeten vinden in het voor hun ouders onbekende Nederlandse onderwijs- zorg en welzijnssysteem.

⁴ Pharos. Kinderen van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europese landen. Factsheet / oktober 2023

3. **Stel meertalige brugfunctionarissen aan.**

De school hoort een veilige en vertrouwde plek voor ouders en kind te zijn, maar dat is voor kinderen van arbeidsmigranten niet vanzelfsprekend. Het is daarom niet gek dat ouders niet alleen met vragen over hun kinderen, maar ook met andere vragen over het leven in Den Haag, naar de leraar of de schooldirecteur stappen. Met de hoge werkdruk en het lerarentekort is het niet wenselijk dat dit allemaal op het bordje van de leraar terechtkomt. Brugfunctionarissen zijn sinds de start (2022)⁵ al onmisbaar. 'De brugfunctionaris legt de verbinding tussen het gezin thuis, het kind op school en – waar nodig – met professionals, instanties en partners in de wijk.'

In Transvaal zijn goede ervaringen met twee meertalige Bulgaarse en Turkssprekende brugfunctionarissen. Het zou van grote meerwaarde zijn als meertalige brugfunctionarissen (met kennis van bijvoorbeeld de Poolse, Turkse of Bulgaarse taal) ook actief zouden zijn in Laak en Leyenburg.

- Breid het aanbod van meertalige brugfunctionarissen (met kennis van bijvoorbeeld de Poolse, Turkse en Bulgaarse taal en verschillen in culturele achtergronden) uit in wijken als Laak en Leyenburg.

4. **Stoom kinderen klaar voor een succesvolle schoolcarrière in het Nederland onderwijssysteem.**

Het onderwijssysteem in Nederland onderscheidt zich op vele vlakken van het Bulgaarse of Poolse schoolsysteem. Zo is er geen (strafrechtelijke handhaving van) leerplicht in het Bulgarije⁶:

Volgens de professionals maken kinderen met een EU-11 herkomst nauwelijks gebruik van voorschoolse educatie. Ouders zouden volgens de professionals hier geen weet van hebben, door de taal en doordat dit in het land van herkomst vaak niet bestaat. Dit sluit aan bij wat bekend is uit eerder onderzoek. Er zou dus meer

⁵ Ministerie van OCW. Brugfunctionaris [Brugfunctionaris | Gelijke kansen \(gelijke-kansen.nl\)](https://gelijke-kansen.nl)

⁶ 'In Bulgarije is er officieel leerplicht tussen 7 en 16 jaar, maar er is geen toezicht op. Ouders zijn dus ook geen handhaving door leerplichtambtenaren gewend. Bovendien zijn ze van mening dat zij zelf beslissen over hun kind – wat tot veel en hoge boetes leidt.' Forum p. 22

gedaan moeten worden om deelname aan de voorschool te stimuleren omdat dit bijdraagt aan de taalontwikkeling.

De overgang van nieuwkomersonderwijs naar regulier onderwijs, leidt relatief vaak tot problemen. De aansluiting hiertussen moet worden verbeterd.

- Onderzoek de mogelijkheden van landingsplaatsen: kortdurende klassen waar kinderen van arbeidsmigranten kunnen landen en kunnen wennen aan het Nederlands schoolsysteem. De docenten voor de klas kunnen meertalig zijn, zoals bij de Oekraïense nieuwkomersklassen ook Oekraïens en Nederlands sprekende docenten voor de klas stonden. Dit verbetert het begrip en de vertrouwde omgeving voor de kinderen.
- Bij het benaderen van doelgroepkinderen voor de voorschool: leg nadrukkelijke aandacht op de kwetsbare kinderen van arbeidsmigranten door meertalig te informeren en in samenwerking met het mobiel informatiepunt Lokaal.

5. Voorkom dat kinderen thuiszitten.

Alle kinderen tussen 5 en 16 jaar die in Nederland wonen zijn leerplichtig. We starten in Den Haag met de omslag van leerplicht naar leerrecht, Dit betekent dat ieder kind in Nederland een recht op leren heeft.

Dit geldt ook voor kinderen met een andere nationaliteit⁷. Toch zijn er signalen en blijkt uit onderzoek dat kinderen van arbeidsmigranten die in deze leeftijdsklasse vallen, thuiszitten zonder onderwijs. Met name is dit een zorg bij Roma-Bulgaarse kinderen. Deze kinderen zijn of met broer of zus alleen thuis, of een oma past op.

- Beleg een grotere rol voor de leerplichtambtenaar voor deze groep, probeer achter de voordeur te komen en acteer op zorgwekkende signalen zoals kinderen in speeltuinen tijdens schooluren.

⁷ Rijksoverheid, leerplicht en kwalificatieplicht. [Leerplicht en kwalificatieplicht | Leerplicht | Rijksoverheid.nl](#)

6. Breng de verschillende groepen goed in kaart en stem het beleid er op af.

In Den Haag zijn inmiddels meer Bulgaarse arbeidsmigranten (15 duizend) woonachtig dan de van oudsher grote groep Poolse arbeidsmigranten (11 duizend). Bulgaarse arbeidsmigranten zijn weer in meerdere groepen op te delen: Bulgaren met Bulgaarse afkomst, met Turkse afkomst en Roma. Uit onderzoek⁸ blijkt dat de kinderen van Roma-Bulgaarse arbeidsmigranten kwetsbaarder zijn dan de groep kinderen van Poolse arbeidsmigranten omdat deze laatste groep al langere tijd in Nederland woont en inmiddels een netwerk heeft opgebouwd. De groepen verschillen dus van elkaar: in taal, cultuur, gebruiken in land van herkomst, kwetsbaarheid, etc. Eenzelfde beleid en manier van communiceren gebruiken voor de hele groep arbeidsmigranten in Den Haag is niet wenselijk.

Zo is bekend dat de Poolse en Turks-Bulgaarse ouders, onderwijs als belangrijk ervaren en daar hun prioriteit leggen voor hun kinderen. Van Roma-Bulgaren is bekend dat ouders vaak ook niet hun hele jeugd onderwijs hebben genoten en daar voor hun kinderen minder prioriteit leggen⁹. De kans is daarom groter dat deze laatste groep kinderen het onderwijs verlaten voor zij hun startkwalificatie halen. Daar moet meer gerichte aandacht op komen, om dat te voorkomen. Daarnaast is het van groot belang dat in het onderwijs en in de zorg rekening gehouden wordt met culturele verschillen¹⁰. Bij ziekte nemen Bulgaarse mensen minder snel contact op met de huisarts, maar wanneer ze het doen verwachten ze sneller zwaardere medicatie zoals antibiotica dan in Nederland gebruikelijk is. Wanneer een kind na een bezoek aan een huisarts slechts paracetamol krijgt voorgeschreven en de ouders blijven zich zorgen maken, gebeurt het weleens dat ouder met kind naar Bulgarije gaat om daar naar de huisarts te gaan. Met tot gevolg dat het kind een week lang geen onderwijs volgt en afwezig is in de klas.

8 'Verschillende professionals geven aan dat zowel kinderen met een Bulgaarse en/of Roma-achtergrond in het bijzonder kwetsbaar lijken.' Rapport Kwetsbaarheid en Veerkracht, p.29

9 'Door structurele armoede, het anderstalig zijn, discriminatie en racisme komen 'Roma-Bulgaren' in hun land van herkomst vaak op scholen met veel achterstandsl leerlingen terecht. Of ze worden geplaatst in klassen voor kinderen met leerproblemen. Heel wat Roma houden hieraan een negatief schoolbeeld over en staan daardoor ook negatief tegenover onderwijs. Bovendien is de meerwaarde Polen en Bulgaren in Nederland: een algemeen beeld van onderwijs voor hun eigen situatie niet altijd zichtbaar. Het behalen van een diploma levert hun geen garantie voor werk op, omdat veel Roma gediscrimineerd worden op de arbeidsmarkt. Dat maakt het moeilijk om onderwijs te zien als de sleutel tot een goede toekomst.' Forum: Verkenning naar het onderwijs aan Poolse en Bulgaarse kinderen in Nederland, p.4. 2014.

10Pharos Infosheet 'Een valse start voor Bulgaarse baby's. April 2023.'

[Zorgen om Bulgaarse zwangeren en baby's - Pharos](#)

- Laat de verschillende groepen goed in kaart brengen en stem beleid af op de verschillende groepen (meer maatwerk naar culturele verschillen)
- Wijs eerstelijnszorg op de verschillen in zorgverlening in landen van herkomst en de zorgverwachting van deze groepen; zet meer in op cultuursensitieve zorg gericht op de verschillende groepen.
- Organiseer als gemeente (tweejaarlijkse) ontmoetingen tussen beleidsambtenaren, scholen, de brugfunctionarissen, welzijnsmedewerkers, zorgverleners, maatschappelijke organisaties en netwerkorganisaties en uitzendbureaus.

7. **Informeel arbeidsmigranten meertalig met maatwerk direct bij het eerste contact met de gemeente**

Wanneer arbeidsmigranten voor het eerst in aanraking komen met de gemeente, bijvoorbeeld bij de registratie in het BRP, dient zo snel mogelijk belangrijke en voor de doelgroep toegespitste informatie meegegeven te worden over rechten en plichten rondom huisvesting, werk, het Nederlandse schoolsysteem en de contactorganisaties die hen kunnen begeleiden. Focus hierbij op de culturele verschillen met het land van herkomst (bijv. de verschillen in onderwijs- en zorgsystemen en behandelmethoden).

Ook blijft goede registratie van arbeidsmigranten in de basisregistratie personen een groot punt van aandacht.

- Herijk de informatie die de gemeente deelt met de verschillende doelgroepen en spits het toe op de doelgroep. De informatie en animatiefilmpjes waar nu bijvoorbeeld naar wordt gewezen via The Hague International is teveel toegespitst op expats en kennismigranten en te weinig op de specifieke doelgroep en problemen waar deze doelgroep mee in aanraking komt.
- Verwijs direct naar meertalige betrokken welzijnsorganisaties in de wijk (zoals Polka, WeZijnTransvaal, IDHEM, Bulgaarse club Laak etc.) waar ze wonen, met persoonlijke contactgegevens.

8. Doe onderzoek naar lengte van verblijf van de nieuwe groep arbeidsmigranten

De groep Bulgaarse arbeidsmigranten is steeds groter. Bij de Poolse arbeidsmigranten hebben we gezien dat als hun kinderen in Nederland naar school gaan, er een grotere kans is dat ze blijven in Nederland. Inmiddels blijft 1 op de 3 van de Poolse arbeidsmigranten in Nederland¹¹. Hoe groot die groep is van Bulgaarse arbeidsmigranten weten we nog niet, het zou goed mogelijk kunnen zijn dat de groep die blijft nog groter is, omdat de economische en sociale omstandigheden in een Bulgarije heel erg verschillen van die van Nederland en niet zo'n snelle positieve ontwikkeling doormaken zoals in Polen. Daarbij is er sprake van discriminatie in het land van herkomst, waardoor er minder een betrokkenheid wordt gevoeld met het land

In het verleden hebben we bij de groepen Marokkaanse en Turkse gastarbeiders gezien, dat wel uitgegaan werd van tijdelijkheid, maar dit niet de realiteit werd. Daarom adviseren ook de onderzoekers van RISBO en de Haagse Hogeschool om "te stoppen met denken in patronen van tijdelijkheid"¹²:

- Onderzoek (in VNG verband) de verwachte verblijfsduur van Bulgaarse arbeidsmigranten in Nederland.

11SCP Bouwend aan een toekomst in Nederland, 2018. [Bouwend aan een toekomst in Nederland | Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau \(scp.nl\)](#)

12 'Maak niet langer te eenzijdig beleid vanuit een perspectief van tijdelijk verblijf maar heb ook oog voor zij die ervoor kiezen zich in Nederland te vestigen met hun kinderen' Rapport Kwetsbaarheid en Veerkracht. P.62

Noot:

Voor de totstandkoming van dit actieplan heeft D66 gesprekken gevoerd met mensen uit de huidige groep arbeidsmigranten, uit Bulgarije en Polen, maar ook met kinderen van de groep Marokkaanse en Turkse gastarbeiders. Daarbij zijn er ook gesprekken gevoerd met leraren en schoolleiders en brugfunctionarissen, mede in het kader van de D66 Den Haag scholentour.

Kinderen van arbeidsmigranten verdienen een toekomst
is een actieplan van D66 Den Haag

Auteur: Caroline Verduin (D66)

Datum: 27 juni 2024